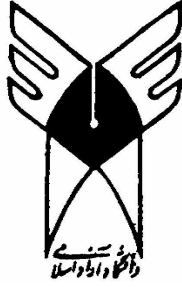

صلاة الاضلاع

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش سیاسی

عنوان :
تحولات مصر و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک منطقه خاورمیانه
پس از سقوط حسنی مبارک

استاد راهنما :
دکتر محمد اخباری

استاد مشاور :
دکتر غلامحسن حیدری

پژوهشگر :
سهراب حبیبی

زمستان ۱۳۹۱

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

یادری از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و علاوه بر آنکه بر احوال انسان در مظهر پاس داشت تمام بلند دانش پژوهش و نظریه هدایت
جایگاه دانشگاه اسلامی فرهنگ و تمدن بشری، یاد انجمن و اهتمام بهیات علمی و انحصاری دانشگاه آزاد اسلامی مشهد می گردیم اصول زیر را در انجمن
غایت های پژوهشی و نظریه پردازانه و از آن عملی کنیم:

- ۱- اصل برانست: التزام بر برانست چلی از مرکز رفق و غیره از ای و اعلام موضع نیست. کسانی که حوزه علم پژوهش را به رشته های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و انست: تمهید به اجتناب از مرکز جانب داری غیر علمی و صحت از اموال، تجسرت و مباح و تمهید.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و دانش به نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهنگران علمی و دانشمندان به غیر از خودی که نسخ قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم با حرمت و انجمن تحقیقات و رعایت جانب تعد و خودداری از مرکز حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات و سایر مباحیان حق).
- ۶- اصل دانشوری: تمهید به رعایت از اسرار و اطلاعات مربوطه افراد ساکنان یا کسور و غیره افراد و نهادی مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت چلی: تلاش در راستای پی چلی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از مرکز پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل باکیست مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و بهنگران پژوهش.
- ۹- اصل مباح علمی: تمهید به رعایت مباح علمی و در نظر داشتن به پیشرو و توسعه کشور و بهنگران پژوهش.

پاسکزاری:

پیش از همه شکر و سپاس بیکران خود را به درگاه حضرت دوست تقدیم می‌دارم که توان انجام این پژوهش را به من ارزانی داشت. همچنین در کمال ادب و تواضع مراتب قدرشناسی و امتنان خود را نسبت به تمامی اساتید خود که تاکنون افتخار شاگردیشان را داشته‌ام و دارم، ابراز می‌نمایم. بی‌شک پشتوانه علمی و هدایت‌های فکری سرکار دکتر (استاد راهنمای پایان نامه حاضر) که همواره باعث دلگرمی و تحسین پاسکزاری نموده و همچنین از جناب آقای دکتر که مشاوره علمی‌شان بابت بهبود نوشتارها و یاریگیر اینجانب بوده‌اند و جناب آقای دکتر حمزه که زحمات داوران این پایان نامه را عهده‌دار بوده و اینجانب را در رفع نواقص آن یاری نموده، کمال قدر دانی را می‌نمایم.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب سهراب حبیبی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۵۶۸۶۰۰ در رشته جغرافیای سیاسی که در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۹ از پایان نامه خود تحت عنوان: تحولات مصر و تأثیر آن بر ژئوپلیتیک منطقه خاورمیانه پس از سقوط حسنی مبارک با کسب نمره ۱۷/۵۰ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۱۱/۱۱

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای سحراب حبیبی از پایان نامه خود دفاع
نموده و با نمره ...
...

بحروف ... و با درجه ...
مورد تصویب قرار
گرفت .

امضاء استاد راهنما
د

چکیده

فصل اول: چارچوب تحقیق

۲	۱-۱- بیان مسئله
۶	۲-۱- اهمیت موضوع تحقیق
۸	۳-۱- اهداف تحقیق
۸	۴-۱- سئولات تحقیق
۹	۵-۱- فرضیه های تحقیق
۹	۶-۱- روش تحقیق
۹	۷-۱- جامعه آماری و حجم آن
۱۰	۸-۱- برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری
۱۰	۹-۱- روش گرد آوری اطلاعات
۱۰	۱۰-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۰	۱۱-۱- متغیر ها و واژه های کلیدی
۱۳	۱۲-۱- محدودیت های پژوهش

فصل دوم: مبانی نظری

۱۶	مقدمه
۱۹	۱-۱- نظریه های ژئوپلیتیک
۱۹	۱-۱-۲- هلفورد مکیندر و نظریه های هارتلند
۲۱	۲-۱-۲- اسپایکمن و نظریه ی ریملند
۲۲	۳-۱-۲- آلفرد تایلر ماهان و نظریه ی قدرت دریایی
۲۴	۴-۱-۲- نظریه ی سد نفوذ جرج کنان
۲۶	۵-۱-۲- نظریه ساختار ژئوپلیتیک جهان
۳۱	۶-۱-۲- نظریه ی همگرایی منطقه ای
۳۳	۲-۲- جایگاه کشورهای ایران و مصر در نظریات مذکور

فصل سوم: شناسایی منطقه مورد مطالعه

۳۷	مقدمه
۳۷	۱-۳- ویژگیهای جغرافیایی مصر
۴۱	۲-۳- ویژگیهای ژئوپلیتیکی مصر

۴۱ عوامل ثابت: (۱-۲-۳)
۴۱ وسعت: (۱-۱-۲-۳)
۵۲ شکل (۲-۱-۲-۳)
۵۲ موقعیت (۳-۱-۲-۳)
۵۷ وضع توپوگرافی (۴-۱-۲-۳)
۵۷ وضع ناهمواری (۱-۴-۱-۲-۳)
۶۰ شبکه آبها (۲-۴-۱-۲-۳)
۶۱ آب و هوا (۳-۴-۱-۲-۳)
۶۲ مرزها: (۵-۱-۲-۳)
۶۵ عوامل متغیر (۲-۲-۳)
۶۵ پیشینه تاریخی و ایدئولوژی (۱-۲-۲-۳)
۷۰ جمعیت: (۲-۲-۲-۳)
۷۳ مرکز ایالت
۷۳ تراکم
۷۳ جمعیت
۷۳ وسعت
۷۳ ایالت

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۷۷ مقدمه
۷۷ ۱-۴- مصر قبل از سقوط حسنی مبارک
۷۸ ۱-۱-۴- سیاست خارجی
۸۱ ۲-۴- مصر پس از حسنی مبارک
۸۷ ۲-۲-۴- روز شمار تحولات مصر پس از سقوط مبارک
۸۹ ۳-۲-۴- نقش ارتش در تحولات مصر
۹۵ ۴-۲-۴- احزاب سیاسی مصر پس از مبارک
۱۰۱ ۵-۲-۴- سیاست خارجی محمد مرسی
۱۰۴ ۶-۲-۴- رویکرد بازیگران منطقه ای و فرا منطقه ای

فصل پنجم: آزمون فرضیات، نتیجه گیری

۱۱۱ مقدمه
۱۱۱ ۱-۵- جمع بندی
۱۱۷ ۲-۵- آزمون فرضیات
۱۱۷ ۱-۲-۵- فرضیه اول

- ۱۱۸..... فرضیه دوم (۲-۲-۵)
- ۱۱۹..... فرضیه سوم (۳-۲-۵)
- ۱۲۰..... نتیجه گیری (۳-۵)
- ۱۲۳..... منابع و مأخذ

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول شماره ۱: تغییرات جمعیت مصر طی سالهای ۱۹۹۸-۲۰۰۵..... ۷۰
- جدول شماره ۲: ترکیب سنی مصر..... ۷۲
- جدول شماره ۳: برآورد جمعیت کشور مصر به تفکیک ایالت؛ ژانویه ۲۰۰۴م..... ۷۳

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۴۰	نقشه شماره ۱ : رود نیل مصر.....
۴۹	نقشه شماره ۲ : پراکندگی شهرها در اطراف نیل.....
۵۰	نقشه شماره ۳: پراکندگی فعالیت اقتصادی.....
۵۱	نقشه شماره ۴ : پراکندگی معادن.....
۵۶	نقشه شماره ۵ : موقعیت کشور مصر.....
۵۹	نقشه شماره ۶ : وضعیت زمین شناسی مصر.....

چکیده

مصر به عنوان یک بازیگر ژئوپلیتیک محور، کلید ایجاد یا تغییر توازن استراتژیک در خاورمیانه و آفریقای عربی است و تغییر در نوع و ماهیت نظام سیاسی این کشور، به مثابه تغییر در توازن استراتژیک و متعاقبا تغییر در ترتیبات امنیتی و مناسبات سیاسی منطقه خواهد بود.

تحولات داخلی کنونی در مصر و شکل‌گیری جنبش مخالف فراگیر در مقابل رژیم مبارک، که بعد از تحولات تونس و فرار بن‌علی رئیس‌جمهور این کشور آغاز شد و به کنارگیری مبارک از قدرت منجر شد، نشانگر آغاز مرحله جدیدی در حیات سیاسی مصر است که ساختار و فضای سیاسی داخلی و احتمال جهت‌گیری‌های سیاست خارجی آن کشور را با دگرگونی‌هایی، هر چند متفاوت، روبه‌رو می‌کند.

در این پژوهش سعی شده است با تحلیل وقایع مصر به تحلیل ژئوپلیتیکی پرداخته و اثرات آن را در منطقه مورد ارزیابی قرار دهد.

نتایج حاصله نشان می‌دهد که هرچند سرانجام تحولات مصر هنوز مشخص نشده است و تحولات ماه‌های آینده سطح تغییر و تحولات در این کشور را مشخص می‌کند، اما دگرگونی در نظام سیاسی و ساختار قدرت در این کشور و انجام اصلاحات سیاسی و اقتصادی، فارغ از گستره و عمق آن، ضروری و محتمل به نظر می‌رسد.

به عبارت دیگر، مصر پس از مبارک، با وجود ابهامات و موانع و محدودیت‌ها، به سوی نظام سیاسی متکثر و فضای باز سیاسی حرکت خواهد کرد و دیدگاه‌ها و آراء مردم، جزئی غیرقابل چشم‌پوشی در پویاها و تصمیم‌گیری‌های نظام سیاسی خواهد بود.

هرچند که عمق اصلاحات و زمان قطعی تحقق تکثرگرایی و فضای باز سیاسی هنوز مشخص نیست، اما بازگشت شرایط سیاسی مصر به دوره اقتدارگرایی مبارک، بسیار بعید به نظر می‌رسد.

کلید واژگان: مصر، تحولات ژئوپلیتیکی، حسنی مبارک، خاورمیانه

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسئله

پس از فاصله گرفتن ترکیه از محور آمریکا، غرب و رژیم صهیونیستی و نیز شکست این محور در اتفاقات اخیر لبنان، انتفاضه مردم مصر و پیامدهای ناشی از آن، زلزله سهمگینی را در منطقه بوجود آورد و ضربه مهلک دیگری بر محور مذکور وارد ساخت. در همین ارتباط روزنامه صهیونیستی هاآرتص در تشریح شکست های متوالی محور آمریکا، غرب و رژیم صهیونیستی نوشت: "اوباما در تاریخ امریکا به عنوان رئیس جمهوری ثبت خواهد شد که موجب از دست رفتن ترکیه، لبنان و مصر شد و در دوران وی ساختار همه ی پیمان های سیاسی و منطقه ای آمریکا در خاور میانه فروریخت. جایگاه ژئوپلیتیکی مصر و نقش اسلام گرایی در تحولات مصر این کشور را به وزنه ای تعیین کننده و بازیگری غیر قابل انکار در ایجاد و یا تغییر توازن استراتژیک در منطقه خاورمیانه و آفریقای عربی تبدیل نموده است. بر همین اساس حفظ این کشور در محور امریکا، غرب و رژیم صهیونیستی به منزله حفظ توازن استراتژیک و در مقابل خارج شدن آن از محور مذکور به معنای تغییر موازنه ی استراتژیک به نفع محور ایران، بیداری و مقاومت اسلامی خواهد بود. از این رو رهبر معظم انقلاب اسلامی در بخشی از بیاناتشان در خطبه عربی نماز جمعه تهران (۱۵ بهمن ۱۳۸۹) فرمودند: "امروز نفس در سینه دنیای غرب و دنیای اسلام حبس شده که ببینند مصر چه خواهد کرد. اگر این پرچم سقوط کند دوران تیره و تاری به دنبال خواهد داشت و اگر به قله برسد، سر به آسمان خواهد کشید.

در محور امریکا، غرب و رژیم صهیونیستی، تحولات مصر بیش از همه برای اسرائیل از همه کشنده تر و عمیقا قابل درک است. مصر به عنوان یک کشور پیشرو عربی با امضاء قرارداد کمپ دیوید و پذیرش صلح با این رژیم جعلی، از یک سو دریچه ورود رژیم صهیونیستی به ژئوپلتیک خاور میانه ی عربی شد و از سوی دیگر تبدیل به مجرای تنفسی و محور بقاء این غده ی سرطانی گردید. از این منظر انتفاضه مردم مصر در حقیقت فشرده شدن مجرای تنفسی و فزاینده شدن بحران بقاء رژیم صهیونیستی است. در این راستا سایت وزارت خارجه اسرائیل در نوشتاری تصریح کرد "در اسرائیل انتقاد از رفتار اوپاما بالا گرفته، زیرا همانگونه که کارتر موجب از دست رفتن ایران شد، اکنون اوپاما نیز موجب از دست رفتن مصر شده است.

در محور مذکور جایگاه ژئوپلتیکی مصر برای کشورهای غربی نیز بسیار مهم و تعیین کننده می باشد. مصر با تسلط بر آبراه سوئز، در واقع شریان و دریچه انتقال نفت(خون) را به دنیای صنعتی در اختیار دارد. کانال سوئز موجب کوتاه تر شدن مسیر کشتی به میزان ۶۶ درصد (در قبال دور زدن آفریقا) و صرفه جویی ۵۰ درصد سوخت مصرفی می شود. از این رو تغییر در نوع و ماهیت نظام سیاسی مصر، می تواند تهیه کننده منافع کشور غربی باشد.

همچنین مصر مقدم ترین و اصلی ترین حلقه ناتوی عربی (۱+۲+۶) نیز محسوب می گردد. لذا انتفاضه مردم مصر می تواند سرآغاز سونامی بزرگ اسلام گرایی و دومینوی سقوط دولت های دست نشانده ناتوی عربی باشد.

نگاه کلان به تحولات مصر و انتفاضه مردم این کشور ناظر بر تحلیل این تحولات در چارچوب تلاش واشنگتن برای ایجاد نظم هژمونیک و از میان برداشتن موانع رهبری جهانی آمریکا از طریق ساخت "خاورمیانه بزرگ"، "خاورمیانه جدید" و همچنین پاسخ ملت ها به این تلاشها و اقدامات محور آمریکا است. بر این اساس برای تحلیل و ریشه یابی تحولات جاری منطقه خاورمیانه و آفریقای عربی می بایست کمی به عقب بازگشت.

پس از فروپاشی شوروی سابق، استراتژیست های آمریکایی، سقوط بلوک شرق را پیروزی این کشور در جنگ جهانی سوم پنداشتند و به زعم خود با احصاء فرصتهای تاریخی پیش روی امریکا، خواستار ارتقاء سطح رهبری ایالات متحده از رهبری بر جهان غرب به رهبری بر جهان شدند. در این راستا بوش پدر طی سخنانی در برابر کنگره (ژانویه ۱۹۹۳) اعلام داشت: "باید بدانید که ما ایالات متحده امریکا هستیم، رهبر غربی که رهبر جهان شده است." این فرصتهای به اصطلاح تاریخی، چندی بعد (۱۹۹۷) در چاقوب طرحی برای قرن آمریکایی جدید موسوم به قرن ۲۱ و استراتژی امنیت ملی امریکا برای قرن ۲۱ (۱۹۹۸) تدوین گردید و متعاقب آن برای توجیه نخبگان و افکار عمومی امریکا و غرب، کتابهایی مانند "تنها ابرقدرت جهان" (جان ایکنبری)، "کلانتر بی میل" (ریچارد هاس) "آمریکا تنها ابرقدرت جهانگ (زیگنیو برژینسکی) و... منتشر گردید.

در ادامه این روند، استراتژیست ها و مقامات آمریکایی در ارزیابی موقعیت جدید ایالات متحده، دو تهدید "نامتقارن" (بیداری اسلامی) و "مقارن" (ظهور قدرت های میانه) را از جمله موانع رهبری جهانی امریکا معرفی نمودند و برای فائق آمدن بر موانع مذکور، خاورمیانه را به عنوان زمین بازی پیروزی برگزیدند تا از یک سو با مهار موج اسلامگرایی، تهدید نامتقارن را مهار کنند و از سوی دیگر با تسلط بر منابع طبیعی منطقه، بویژه ذخائر انرژی (نفت و گاز)، اهرم های لازم را برای مهار تهدید مقارن از آن خود نمایند.

در این رابطه تصمیم سازان و مقامات کاخ سفید، برای عبور از موانع رهبری جهانی امریکا سعی نمودند از مولفه های پیروزی بخش در جنگ سرد شامل "برتری نظامی" و "ترویج دموکراسی" الهام بگیرند.

در این میان حادثه یازده سپتامبر بهانه و محملی برای شتاب بخشیدن به سیاست های خاور میانه ای امریکا گردید و متعاقب آن، طرح "خاورمیانه بزرگ" و سپس طرح "خاورمیانه جدید" در دستور کار واشنگتن قرار گرفت. فرآیند طرح های مذکور موارد زیر را شامل می گردید.

- جنگ پیش‌دستانه (تهاجم نظامی به کشورهای هدف)

- دولت‌سازی (ایجاد دولت‌هایی مبتنی بر الگوی لیبرال دموکراسی)

- فرهنگ‌سازی (تغییر الگوهای فرهنگی منطقه)

- ملت‌سازی (تغییر بافت جمعیتی کشورها)

- کشور‌سازی (تغییر ژئوپلیتیک و جغرافیای منطقه)

اما دیری نگذشت که راهبرد استفاده از "برتری نظامی" و "ترویج دموکراسی" با شکست مواجه شد. در این ارتباط ریچارد ان هاس، رئیس شورای روابط خارجی آمریکا، با اذعان به شکست ایالات متحده اعلام کرد: "آمریکا باید از دو اشتباه در خاورمیانه دوری کند. اولین اشتباه تکیه بیش از حد به نیروی نظامی است، اشتباه دوم حساب کردن روی ظهور دموکراسی برای آرام کردن منطقه است. حال ما در این تحقیق حاضر به سه پرسش اساسی خواهیم پرداخت، یک: تحولات مصر که منجر به برکناری حسنی مبارک شد چه تأثیرات ژئوپلیتیکی بر منطقه خاورمیانه خواهد داشت؟ دوم: آیا نگاه سیاسی و رویکرد سیاسی دوسویه همراه با فرصت‌ها و چالش‌ها برای مصر در یکی سو و دول دیگر که خود را در کنار و یا در برابر مصر می‌بینند صف‌آرایی جدیدی را در منطقه و جهان سیاسی شکل خواهد داد؟ سوم: آیا مصر از این پس نقش پررنگ‌تری را در معادلات سیاسی جهان عرب، اتحادیه آفریقا و جهان اسلام به دوش خواهد کشید؟

۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق

مصر به عنوان یک بازیگر ژئوپلیتیک محور، کلید ایجاد یا تغییر توازن استراتژیک در خاورمیانه و آفریقای عربی است و تغییر در نوع و ماهیت نظام سیاسی این کشور، به مثابه تغییر در توازن استراتژیک و متعاقباً تغییر در ترتیبات امنیتی و مناسبات سیاسی منطقه خواهد بود. لذا تحولات مربوط به مصر را می بایست از منظر راهبردی و مبتنی بر سه مولفه "کلان نگری"، "همه جانبه نگری" و "آینده نگری" مورد بررسی و تحلیل قرار داد. مصر به لحاظ سیاسی اهمیت فوق العاده ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی در نقشه سیاسی جهان دارد. بی شک این سرزمین در طول تاریخ و تمدن دیرینه خود نیز همواره نقش های موثری را با خود به همراه داشته است. اینک مصر بعد از یک سلسله طولانی انحصاری از فشار سیاسی مطلقه رها شده و آنچه نگرانی ها و یا امید ها را تحقق خواهد بخشید شدت و ضعف های حاصل از یک تحول به پا خواسته مردم این سرزمین است که بسته به کاهش چالش و رشد فرصت در مدیریت سیاسی است. با همه جانبه نگری به تحولات مصر، می توان این حقیقت را به وضوح مشاهده کرد که انتفاضه مردم این کشور از یک سو ریشه در آزاداندیشی و اسلام خواهی دارد و از سوی دیگر منبعث از انقلاب اسلامی است. انقلاب اسلامی ایران خودآگاهی مسلمانان را به منصفه ظهور رساند و عامل بازیابی هویت آنان گردید. رستاخیز اسلامی ملت ایران، باورهای دینی را در توده های مردم مسلمان بیش از پیش تحکیم نمود و عامل اساسی اسلام گرایی در میان نخبگان مسلمان به ویژه جهان عرب گردید. همچنین تاثیر عمیق انقلاب اسلامی، باعث شکل گیری بیداری اسلامی در جهان اسلام شد و ارزشهایی همچون ظلم ستیزی، آزادی خواهی، استقلال طلبی، عدالت خواهی و ... را به ارزشهای مسلط در جوامع اسلامی تبدیل کرد. بیداری اسلامی در منطقه بسیار فراتر از ناسیونالیسم عربی عمل کرد و با بسیج نیروها، رهیافت مقاومت اسلامی را پیش روی مسلمانان قرار داد. این رهیافت بن بست های القایی را کنار زد و عامل توقف توسعه طلبی و قدرت یابی رژیم صهیونیستی و قدرتهای استکباری گردید.

بیداری اسلامی و مقاومت اسلامی تحولات منطقه را وارد مرحله جدیدی کرد که از آن به تکوین خاورمیانه اسلامی یاد می‌شود. بر این اساس آمریکا برای ممانعت از شکل‌گیری خاورمیانه اسلامی و همچنین مقابله با بیداری و مقاومت اسلامی، سعی کرد با استفاده از مولفه‌های برتری نظامی و ترویج دموکراسی، طرح خاورمیانه بزرگ و خاورمیانه جدید را اجرایی نماید.

اما اقدامات محور آمریکا، غرب و رژیم صهیونیستی (جنگ پیش‌دستانه و تهاجم نظامی به منطقه، دولت‌سازی، فرهنگ‌سازی، کشورسازی و ...) نتوانست مانع از گسترش بیداری اسلامی، تضعیف و مهار مقاومت اسلامی شود و برعکس اشتباهات استراتژیک محور آمریکا با پیروزی مقاومت اسلامی لبنان و فلسطین در جنگ‌های ۳۳ روزه و ۲۲ روزه، از یک سو عامل برجسته‌تر شدن رهیافت مقاومت اسلامی شد و از سوی دیگر روند تحولات تکوین خاورمیانه اسلامی را پرشتاب‌تر از قبل کرد.

در این راستا ریچارد ان هاس در نوشتاری با اشاره به رشد فزاینده اسلام‌گرایی در منطقه می‌نویسد: "اسلام به نحو فزاینده‌ای خلاء سیاسی فکری جهان عرب را پر خواهد کرد و پایه سیاست اکثر ساکنان منطقه خواهد بود. سوسیالیسم و ناسیونالیسم عربی به گذشته تعلق دارد.

بنابراین نگاه همه‌جانبه به تحولات و انتفاضه مردم مصر مؤید دو نکته اساسی است:

- تحولات مصر ریشه در اسلام‌خواهی مردم این کشور و گسترش امواج بیداری اسلامی دارد.

- تحولات این کشور قطعه‌ای بسیار مهم و تعیین‌کننده از پازل شکل‌گیری خاورمیانه اسلامی

است.